

ระเบียบวิธีวิจัย

ปัญหา แนวความคิด และสมมติฐานในการวิจัย

ปัญหา

ในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ เช่น ในแหล่งเสื่อมโทรม มักจะพบว่า ครอบครัวมีปัญหาความเดือดร้อน เงินทองไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว เนื่องจากมีรายได้น้อย มีการทะเลาะวิวาทกันระหว่างสามีภรรยา สภาพภายในครอบครัวแตกแยก ไม่อบอุ่น ลูก ๆ มักมีปัญหาเนื่องจากไม่ค่อยได้รับการเอาใจใส่จากพ่อแม่ ทำให้คบเพื่อนเถร และอาจประพฤติดีกได้ในที่สุด ปัญหาความเดือดร้อนของครอบครัวยากจนหาเช่ากินค่าคังกล่าว อาจแยกเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ ที่สำคัญ ได้ดังนี้

1. ปัญหาค่านเศรษฐกิจและการครองชีพ
2. ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่อบอุ่น ราบรื่น
3. ปัญหาการอบรมเลี้ยงดูบุตร

ปัญหาค่านเศรษฐกิจและการครองชีพ ปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่และสำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งของครอบครัว ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ เนื่องจากครอบครัวส่วนใหญ่มีอาชีพไม่มั่นคง ไม่แน่นอน หาเช่ากินค่า ไม่มีงานทำเป็นประจำที่แน่นอน มีรายได้น้อย ไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว เพราะครอบครัวยากจน ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวขนาดใหญ่และมีลูกมาก ความเป็นอยู่ในครอบครัวจึงเป็นไปอย่างคับแคบ อึด ๆ หยาก ๆ มีกินไม่มีกิน ต้องออกเอาไว้ออกหางานได้เงินแล้วจึงจะซื้อข้าวกินได้ ซึ่งการต้องประสบกับปัญหาการกินอยู่มีเงินไม่พอใช้จ่ายทุก ๆ วัน ทำให้เกิดความเครียด ต้องคิดอยู่ทุกวัน จะหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวพอหรือไม่ ชีวิตจึงมีแต่ความทุกข์ และมักจะทำให้เกิดปัญหาครอบครัวมีการทะเลาะวิวาทกัน

บ่อยมากขึ้น ระหว่างสามภรรยา เนื่องจากเงินไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว

ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่อบอุ่น ไม่ราบรื่น หรือครอบครัวแตกแยกนั้น ส่วนใหญ่จะสืบเนื่องมาจากปัญหาค่านเศรษฐกิจการครองชีพที่มีเงินไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว เนื่องจากต้องวิตกกังวลอยู่ทุกวันว่าจะหาเงินมาเลี้ยงครอบครัวพอหรือไม่ในวันนี้ ทำให้เกิดความเครียดทางอารมณ์ พுகจาไม่ถูกหูหนอย อาจทำให้ไม่พอใจและเกิดการทะเลาะวิวาทกันขึ้นได้ อีกทั้งอาจเนื่องมาจากครอบครัวยากจนหาเข้ากินค่าส่วนใหญ่ ทั้งหัวหน้าครอบครัวและภรรยา ต้องออกไปทำงานนอกบ้านเกือบทุกวัน ตั้งแต่เช้าจรดจนถึงค่ำ และงานที่ทำก็เป็นงานที่ต้องใช้แรงกาย ทำให้เหนื่อยกลับมาถึงบ้านถ้าพบอะไรไม่พอใจนิดหน่อย ก็อาจกลายเป็นเรื่องใหญ่ที่ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันได้ ซึ่งบางครั้งอาจมีการทุบตีกันถึงขั้นบาดเจ็บ และมักพบว่าในครอบครัวยากจนหาเข้ากินค่า ส่วนใหญ่พอหรือแม่ หรือทั้งพ่อและแม่จะชอบดื่มสุรา เพราะต้องการลืมความทุกข์ยากที่ประสบอยู่ทุกวัน แต่การดื่มสุราก็ยิ่งทำให้เกิดปัญหาหลาย ๆ อย่างตามมา ไม่ใช่เป็นการแก้ปัญหาที่มีอยู่ได้ ปัญหาที่ตามมาให้เห็นเด่นชัดคือ เงินไม่พอใช้จ่ายในครอบครัวมากขึ้น ปัญหาการทะเลาะวิวาทมีมากขึ้น เนื่องจากเมื่อเมาแล้วก็มักจะทำให้ไม่มีสติ ใครพูดหรือทำอะไรไม่ถูกใจก็จะทุบตีโดยไม่มีเหตุผล ความรับผิดชอบในครอบครัวจะมีน้อยลง ทั้งในเรื่องการเงินและเรื่องลูก ๆ โดยอาจไปชอบพอกติคพันธุหญิงอื่น ทอดทิ้งครอบครัวให้อยู่กันไปตามยถากรรม สภาพความแตกแยก ความไม่อบอุ่นในครอบครัวมีผลต่อจิตใจความนึกคิดของลูก ๆ เป็นอย่างมาก เพราะเด็กจะมีความรู้สึกว่าเขาไม่มีที่พึ่ง ขาดความรัก ความอบอุ่นไม่มีผู้คอยดูแลอบรมสั่งสอน จึงอาจทำให้คบเพื่อนเกเร ประพฤกไม่คี่และทำให้เกิดปัญหาสังคมต่อไปได้

ปัญหาการอบรมเลี้ยงดูบุตร ในครอบครัวยากจนหาเข้ากินค่า ซึ่งส่วนมากพ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน แม่จะมีลูกเล็ก ๆ แต่ก็ต้องออกไปทำงานถ้ามีผู้ใหญ่ เช่น ย่า ยาย อยู่ที่บ้านควยก็ช่วยเลี้ยงดูลูกให้ ถ้าไม่มีก็ต้องจ้างเพื่อนบ้านเลี้ยงวันละ 5 บาท 10 บาท หรือถ้าไม่มีเงินก็จะให้ลูกที่โตแล้ว หรือยังไม่โต ช่วยกันเลี้ยงดูเอง ซึ่งบางครั้งพี่ ๆ ก็ต้องขาดโรงเรียน มาเลี้ยงน้องหรือออกจากโรงเรียน

เลยถ้าไม่มีใคร เพราะงานเลี้ยงน้องสำคัญกว่าเรื่องเรียน ซึ่งเด็กก็อาจเลี้ยงไป
 ตามนึกคิดเท่าที่มี ไม่ค่อยมีความระมัดระวังมากนัก ความปลอดภัยจึงมีน้อย แต่ก็ไม่
 เป็นปัญหาสำหรับครอบครัวยากจน ใครจะเลี้ยงก็ได้ จะเลี้ยงอย่างไรก็ได้แล้วแต่
 ส่วนใหญ่ในครอบครัวยากจนจึงมักเลี้ยงลูกตามบุญตามกรรม อาหารที่ใช้เลี้ยงก็ไม่มี
 ประโยชน์คุณค่าทางโภชนาการ เช่น ไขมันชั้นหวานเลี้ยงลูกซึ่งยังเล็ก ๆ ซึ่ง
 อาจทำให้เด็กเป็นโรคขาดอาหารได้ต่อไป เพราะได้รับคุณค่าทางอาหารไม่เพียงพอ
 แต่พวกเขาที่ไม่มีเงินจะซื้อนมผงดี ๆ ราคาแพงให้ลูกกินได้ ในค่านการศึกษาก็เช่นกัน
 พ่อแม่ในครอบครัวยากจนส่วนใหญ่มีการศึกษาค่ำ จึงต้องทำงานใช้แรงงาน มีรายได้
 น้อย เงินไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว ความนึกคิด การให้ความสำคัญในการศึกษา
 ของลูกจึงมีน้อย เพราะสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวก็เอาตัวรอด มีกินไปวันหนึ่ง ๆ
 พ่อแม่อาจจะต้องการหรือมีความนึกคิดอยากให้ลูกเรียนสูง ๆ มีงานดี ๆ ทำ แต่ก็ไม่มี
 ความสามารถกำลังเงินที่จะส่งเสียได้ เด็ก ๆ ในครอบครัวจึงมักจบการศึกษา
 ภาคเกษตรบ้างค้า ซึ่งเสียค่าใช้จ่ายน้อย แล้วออกมาทำงานช่วยหารายได้ให้ครอบครัว
 และเด็ก ๆ ในครอบครัวที่ยากจนในแหล่งเสื่อมโทรม ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ
 และสังคมไม่ดี โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางสังคมนับว่าเป็นหัวใจในอนาคตของ
 เด็ก ๆ มาก เพราะในถิ่นคนจนในเมืองก็ได้แก่แหล่งเสื่อมโทรม ซึ่งเป็นที่อยู่กันอย่าง
 แออัดหนาแน่นของคนหลายประเภท ไม่รู้จักหัวนอนปลายเท้ากัน มีคนแปลกหน้ามา
 เสมอ ๆ ภายในแหล่งเสื่อมโทรมเต็มไปด้วยแหล่งการพนัน แหล่งซื้อขายยาเสพติด
 ที่มีว่สุ่มของวัยรุ่น แหล่งของโสเภณี ฯลฯ เด็ก ๆ ซึ่งอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม
 ดังกล่าวได้พบเห็นเป็นประจำวัน ก็เกิดความชินชาเป็นสิ่งปกติธรรมดาในชีวิตประจำวัน
 และถ้าพ่อแม่ไม่ค่อยดูแลอบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิด เด็ก ๆ ก็อาจคบเพื่อนเกมมั่วสุ่ม
 ดักขโมย ลองยาเสพติด กลายเป็นเด็กมีปัญหาไปได้ เพราะในครอบครัวยากจน
 ส่วนใหญ่แล้ว พ่อแม่จะไม่ค่อยดูแลเอาใจใส่เด็กมากเท่าคนชั้นกลางและสูง อาจเป็น
 เพราะมีการศึกษาน้อย มองไม่เห็นการณ์ไกลว่า ถ้าลูกทำผิดคบเพื่อนไม่ดี จะทำให้เสีย
 อนาคต และอาจเจ็บเพราะทำงานหนักมาเหนื่อยทั้งวัน กลับมาบ้านจะพบลูกก็ตอนค่ำ

ไม่มีเวลาจะไปตามความเป็นอยู่ การเอาใจใส่การเรียนของลูกได้บ่อย ๆ ลูก ๆ จึงไม่ค่อยใกล้ชิดกับพ่อแม่หรือในบางครั้งพ่อแม่ก็มีการทะเลาะวิวาทกัน แล้วลงโทษลูกอย่างไรเหตุผล คำทอ คือ เป็นการระบายอารมณ์ เด็ก ๆ จึงซัดที่ฟัง คิดว่าพ่อแม่ไม่รัก ไม่เข้าใจตัวเอง ก็ให้ความไว้วางใจกับเพื่อน ๆ มาก เพื่อนทำอะไรก็ทำด้วยกัน มีปัญหาบอกเพื่อนแก้ปัญหาตัวเอง เพราะถ้าไปตามพ่อแม่ พ่อแม่ก็อาจไม่เอาใจใส่ไม่สนใจ ดังนั้น จึงมักปรากฏว่าเด็ก ๆ ที่ทำผิด คือเด็กเกเร **เรวอน** จรจัด เด็กประพฤติผิด ลักขโมย ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กในครอบครัวที่ยากจน นอกจากนี้พ่อแม่ในครอบครัวยากจนชั้นต่ำ อาจมีทัศนคติในการเลี้ยงดู ว่าลูกจะก็้อยู่ที่ตัวลูกเอง จะชิวก็้อยู่ที่ตัวลูกเอง ไม่ค่อยไปสั่งสอนมาก ซึ่งอาจเป็นไปได้ถ้าเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ไม่มีปัญหา มีเพื่อนดี แต่ในแหล่งเสื่อมโทรมสิ่งแวดล้อมย่ำแย่ให้ประพฤติผิดได้ง่าย ครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก ที่จะคอยอบรมดูแลสั่งสอนอย่างใกล้ชิดให้เด็กเติบโตเป็นคนดีได้

แนวความคิดในการวิจัย

การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม ในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา เป็นผลให้กรุงเทพมหานคร ซึ่งยังเรียกกันว่า จังหวัดพระนครและธนบุรี มีการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวอย่างรวดเร็ว¹ เป็นศูนย์กลางของความเจริญในทุก ๆ ด้าน กล่าวคือ ทั้งในด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การปกครอง การศึกษา การคมนาคม การสาธารณสุข การสาธารณสุข ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างงานอย่างมากมาย และมีรายได้ดี กรุงเทพมหานครจึงกลายเป็นแหล่งดึงดูดคนชนบท (pull factor) จากทุก ๆ ภาค ให้อพยพเข้ามาอยู่และในขณะเดียวกัน ก็มีแรงผลักดัน (push factor)

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, "หมายเหตุจากสลัม," หน้า 22.

ให้คนชนบทอพยพหลังไหลเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยมีสาเหตุสำคัญคือ ปัญหาความยากจน¹ เนื่องจากคนชนบทส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมและมีรายได้น้อย ซึ่งการอพยพหลังไหลเข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครของคนชนบทนี้ เป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมเกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากผู้ที่อพยพเข้ามาส่วนใหญ่เป็นพวกเกษตรกร มีการศึกษาน้อย ไม่มีความสามารถในวิชาชีพเฉพาะอย่างที่จะทำงานใช้วิชาชีพได้ จึงต้องทำงานใช้แรงงาน เช่น กรรมกรซึ่งมีรายได้น้อย ไม่สมคูลย์กับภาวะการครองชีพของชีวิตในเมือง ซึ่งสูงกว่าที่ชนบท จึงต้องมาอาศัยอยู่ตามแหล่งเสื่อมโทรมที่มีคนอยู่กันอย่างหนาแน่น มีความเป็นอยู่แออัด ชาวชนบทเหล่านี้ต้องประสบกับปัญหาความเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ภาวะการครองชีพ การกินอยู่ที่สูงมาก ในการที่มีรายได้น้อยและสภาพชีวิตเมืองที่เป็นแบบตัวใครตัวมัน ไม่เอื้อเพื่อช่วยเหลือกันเหมือนในชนบท เพราะทุกคนต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ความสัมพันธ์เป็นแบบทางการ สภาพสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในชีวิตเมืองดังกล่าว ทำให้ชาวชนบทมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในเมืองเป็นอย่างมาก มีปัญหาความเดือดร้อนในครอบครัว ในการครองชีพ ซึ่งไม่มีใครช่วยได้ ต้องช่วยตัวเอง แม้อาติที่มาจากชนบทด้วยกัน ก็ไม่สามารถช่วยเหลือกันได้ หรือช่วยได้บ้างเล็กน้อย เพราะมีฐานะยากจนเหมือน ๆ กัน ชีวิตครอบครัวคนชนบทที่มาอาศัยอยู่ในเมือง ซึ่งส่วนใหญ่ก็เพื่อต้องการหางานทำ มีความอยู่รอดในชีวิต จึงเป็นชีวิตที่ต้องดิ้นรนต่อสู้ มีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น อดอยาก มีปัญหาในการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับชีวิตในเมืองเป็นอย่างมาก

สมมติฐานในการวิจัย

"ครอบครัวที่ได้รับการสงเคราะห์ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย จะเป็นครอบครัวที่มีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในสังคม ในลักษณะรุนแรง ในด้านเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูบุตร กล่าวคือ ครอบครัวที่

¹ ฐิติไชย ตันทีสุข, "สภาพปัจจุบันและปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม," หน้า 31.

ได้รับการสงเคราะห์จะมีปัญหาความเดือดร้อนในการครองชีพเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีการศึกษาค่ามีอาชีพไม่แน่นอน ทำให้มีรายได้ต่ำ ไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวมักมีแต่ความขัดแย้ง ไม่ราบรื่น มีการทะเลาะวิวาท และการไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว ทำให้มีการหย่าร้างและทอดทิ้งได้ง่าย ปัญหาทุก ๆ ไม่ได้ได้รับความรักความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดจากพ่อแม่ ซึ่งอาจทำให้กลายเป็นเด็กมีปัญหาความประพฤติกู้ไ้โดยง่าย"

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์จะศึกษาสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของครอบครัว ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย ที่มีฐานะยากจน ประสบปัญหาความเดือดร้อน ไม่สามารถจะช่วยเหลือตนเองได้ และได้รับการสงเคราะห์จากกองสงเคราะห์เด็ก และบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นหน่วยงานให้บริการสังคมแก่ประชาชน ของรัฐบาล ปัญหาความเดือดร้อนที่ครอบครัวประสบ ได้แก่ ปัญหาความยากจน การมีบุตรมาก ปัญหาการหย่าร้าง ถูกทอดทิ้ง ครอบครัวแตกแยก หัวหน้าครอบครัว เจ็บป่วย พิกการ เสียชีวิต วางงานหรือถูกจำคุก เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งเป็นสาเหตุ ทำให้ภรรยาและบุตร ต้องประสบเคราะห์กรรมเป็นอย่างมาก โดยการวิจัยนี้จะทำการศึกษาในเรื่องโครงสร้างและภูมิหลังทางสังคมของครอบครัวโดยละเอียด ตั้งแต่ครั้งยังอาศัยอยู่ในชนบทและอพยพเข้ามาอยู่ในเมือง ซึ่งแบบแผนของชีวิตครอบครัว ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ต้องประสบปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม และเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปโดยความสัมพันธ์ของชีวิตในสังคมเมือง เป็นไปแบบทางการตัวใครตัวมัน การเอื้อเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีน้อย และภาวะการครองชีพที่ต้องใช้จ่ายสูงมากในสังคมเมือง จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก ว่าครอบครัวที่ยากจนในสังคมเมืองที่เจริญใหญ่โตหรูหรา เช่น กรุงเทพมหานครนี้ สภาพชีวิตของผู้ที่ยากจนเป็นเช่นไร สามารถปรับตัวอาศัยอยู่ได้อย่างไร มีการคิ่รบนต่อสู้เพื่อความอยู่รอดมากน้อยแค่ไหนอย่างไร เป็นต้น โดยจะศึกษาถึงสภาพความเป็นอยู่

อาชีพ รายได้ ของครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีปัญหาเล็กน้อยแค่ไหน
ความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องมีการติดต่อช่วยเหลือกันหรือไม่เล็กน้อยแค่ไหน ตลอดจน
การอบรมเลี้ยงดูลูก มีวิธีการอบรมสั่งสอนลูกเช่นไร ใครเลี้ยงดูลูกที่ยังเล็ก ๆ
เมื่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ครั้งนี้เป็นต้น

ขอบเขตในการวิจัย

การศึกษาค้างนี้เป็นการศึกษาเฉพาะครอบครัวที่ได้รับการสงเคราะห์จาก
กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุน กรมประชาสงเคราะห์ จำนวน 50 ครอบครัว
ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย จึงเป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มครอบครัวที่มีฐานะยากจน
จริง ๆ เท่านั้น และในการศึกษาค้างนี้ศึกษาเฉพาะที่แหล่งเสื่อมโทรมคลองเตยแห่ง
เดียว จึงเป็นการศึกษาเฉพาะผู้ที่มีปัญหาความเดือดร้อนที่ได้รับการสงเคราะห์จาก
กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุน กรมประชาสงเคราะห์ ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย
เท่านั้น ไม่ได้เป็นการศึกษาผู้ที่อยู่อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตยทั่วไป และข้อมูล
ในการศึกษาค้างนี้มีจำนวน 50 ครอบครัว เนื่องจากต้องการศึกษาสภาพชีวิตครอบครัว
อย่างละเอียด จึงต้องใช้เวลาในการศึกษาแต่ละครอบครัวนาน ระยะเวลาที่มีใน
การศึกษา จึงมีอยู่จำกัด สามารถศึกษาได้เพียง 50 ครอบครัว อย่างไรก็ตาม
การศึกษาค้างนี้เป็นการศึกษาแบบสมบูรณ ข้อมูลที่ได้จะก่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับสภาพ
ชีวิตของครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการศึกษา
ด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาต่อไป

ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

1. ทำให้เข้าใจและทราบถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวที่มี
ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ซึ่งจะเป็ข้อมูลที่เป็ประโยชน์ต่อหน่วยงานทั้งของ
ส่วนราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมประชาสงเคราะห์ กรมแรงงาน
กรมตำรวจ สภาสังคมสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร เป็นต้น เพื่อใช้เป็นแนวทาง
ประกอบพิจารณาในการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหา หรือให้ความช่วยเหลือ

เหมาะสมให้ตรงจุด ในเรื่องปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาการย้ายถิ่น ปัญหาความยากจน ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น

2. เกิดประโยชน์ในค่านักวิชาการ เป็นผลงานวิจัยการศึกษาแบบสมบูรณ์ ในทางทฤษฎี สังคมวิทยา เรื่องสภาพชีวิตครอบครัวของครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมต่ำ

3. เป็นสิ่งชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยไม่พัฒนาคนให้พร้อมที่จะรับและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้น จะก่อให้เกิดปัญหาค้นทาง ๆ คิดตามมา เช่น ปัญหาโจรผู้ร้าย ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาประชากรไม่มีคุณภาพ ปัญหาการศึกษา เป็นต้น

วิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบสมบูรณ์ (Intensive Study)

ในทุกส่วนของชีวิตครอบครัวของครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ที่อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย ซึ่งประสบปัญหาความเดือดร้อนในการดำรงชีวิต เพื่อให้ทราบถึงประวัติชีวิต (Life History) และสภาพการดำรงชีวิตในปัจจุบันของครอบครัวอย่างละเอียด โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างและภูมิหลังทางสังคมของครอบครัว อาชีพ รายได้ ความสัมพันธ์ในครอบครัวและกับเครือญาติ และการอบรมเลี้ยงดูบุตร

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เป็นการศึกษาเฉพาะราย (Case Study) กล่าวคือ เลือกศึกษาครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ที่อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย โดยเลือกศึกษาเฉพาะครอบครัวที่ได้รับการสงเคราะห์จากกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์ ในระหว่างปี 2521 จำนวน 50 ราย ซึ่งต้องเป็นครอบครัวที่มีบุตรหรือเด็กอยู่ในความอุปการะ และเป็นครอบครัวที่มีฐานะยากจน

ขาดแคลน ประสบปัญหาความเดือดร้อน ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จึงต้อง
 มาขอรับความช่วยเหลือจากกรมประชาสงเคราะห์ สาเหตุที่เลือกศึกษาเฉพาะ
 ครอบครัวที่ได้รับการสงเคราะห์ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตยนี้ ก็เนื่องจากแหล่ง
 เสื่อมโทรมคลองเตยเป็นแหล่งเสื่อมโทรมที่มีขนาดใหญ่ มีผู้อยู่อาศัยอย่างแออัดและ
 เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป ซึ่งครอบครัวที่อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย ส่วนใหญ่
 มีฐานะยากจน แต่ในจำนวนครอบครัวที่มีฐานะยากจนด้วยกันแล้ว ยังมีบางครอบครัว
 ที่มีฐานะยากจนมากกว่าครอบครัวที่ยากจนด้วยกัน และประสบปัญหาความเดือดร้อน
 ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เนื่องจากหัวหน้าครอบครัวเจ็บป่วย วางงาน จ้าง
 เสียชีวิตหรืออื่น ๆ ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวได้
 นอกจากนี้ปัญหาความเดือดร้อนที่ครอบครัวประสบ ได้แก่ ปัญหาสาม็ทอดทิ้งครอบครัว
 ไปมีภรรยาใหม่ ปัญหาการมีบุตรมาก ไม่สามารถให้การเลี้ยงดูหรือให้การศึกษาที่
 เหมาะสม ปัญหาการขาดอุปกรณ์เครื่องใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของบุตร เป็นต้น
 ซึ่งวิธีการปฏิบัติงานให้การช่วยเหลือแก่ผู้ประสบความเดือดร้อนในแหล่งเสื่อมโทรม
 คลองเตยนี้ กรมประชาสงเคราะห์โดยกองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุน ได้จัด
 หน่วยเคลื่อนที่ (Mobile Unit) มีนักสังคมสงเคราะห์ไปปฏิบัติงานประจำที่
 ศูนย์รวมน้ำใจคลองเตย บริเวณลัด 6 ประจำทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์ เพื่อให้การ
 บริการความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบความเดือดร้อนเป็นไปไ้รวดเร็วยิ่งขึ้น และใน
 การพิจารณาให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบความเดือดร้อนนั้น กองสงเคราะห์เด็ก
 และบุคคลวัยรุน กรมประชาสงเคราะห์ได้พิจารณาให้การสงเคราะห์ตามระเบียบ
 กรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการสงเคราะห์เด็กภายในครอบครัว พ.ศ. 2511

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ใช้การสัมภาษณ์ (Interview) ในการเก็บ
 ข้อมูล เนื่องจากการสัมภาษณ์ใช้กับบุคคลทุกระดับการศึกษา การสัมภาษณ์จึงเหมาะ
 ที่ใช้กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม ซึ่งส่วนใหญ่มีการศึกษาค่ำ อ่าน

หนังสือไม่แตกฉาน และผู้สัมภาษณ์สามารถคัดแปลงและแก้ไข หรือถามจนกว่าผู้ตอบจะเข้าใจคำถาม ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องแน่นอน นอกจากนี้ผู้สัมภาษณ์ยังสามารถใช้วิธีสังเกตการณ์ (observation) ประกอบด้วย เพื่อความถูกต้องและความจริงใจหรือไม่ โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ รายได้ เป็นต้น ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้ได้ผลดีกว่าวิธีอื่น ซึ่งนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก สำหรับการศึกษาค้างนี้ เพราะทำให้ผู้สัมภาษณ์สังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ซึ่งจะ เป็นข้อมูลที่ เป็นประโยชน์

การสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ใช้การสัมภาษณ์โดยมีแบบสอบถามเป็นแนวในการสัมภาษณ์ โดยได้เตรียมคำถามไว้แล้วและเป็นคำถามเปิดเพื่อให้ผู้ตอบตอบด้วยความเห็นของผู้ตอบเอง คือ มีความเห็นอย่างไรต่อคำถามก็ตอบมาอย่างนั้น ในการสัมภาษณ์นี้ได้ทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อสงสัยอะไรก็สามารถถามข้อสงสัยในคำถามใดทันที ซึ่งในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ใช้ผู้สัมภาษณ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำหน่วยเคลื่อนที่แหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย ทำให้ข้อมูลที่ได้ออกมา เพราะมีความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งมาติดคอขอรับการสงเคราะห์เป็น อย่างดี โดยในการสัมภาษณ์ ผู้ทำการวิจัยและเพื่อนได้ไปสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัว และภรรยาที่บ้านด้วยตนเอง โดยแบ่งให้คนหนึ่งเป็นคนซักถาม อีกคนหนึ่งคอยจด คำตอบตามคำพูดของผู้ตอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง และเมื่อสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ก็ จะตรวจเช็คข้อมูลให้เรียบร้อยก่อนจะสัมภาษณ์ครอบครัวอื่นต่อไป การสัมภาษณ์ทำการ สัมภาษณ์เฉพาะวันเสาร์ และอาทิตย์ เนื่องจากในวันธรรมดา ผู้ให้สัมภาษณ์คือสามี และภรรยาจะออกไปทำงาน และในเวลาหนึ่งวันจะสัมภาษณ์ได้ประมาณ 4 ครอบครัว

แบบสอบถามที่ใช้เป็นแนวในการสัมภาษณ์นี้ ประกอบด้วยบทใหญ่ ๆ 4 บท

คือ

- บทที่ 1 โครงสร้างและภูมิหลังทางสังคมของครอบครัว
- บทที่ 2 สภาพความเป็นอยู่ อาชีพ รายได้ รายจ่าย ภาวะหนี้สิน
- บทที่ 3 ความสัมพันธ์ในครอบครัวและกับเครือญาติ
- บทที่ 4 การอบรมเลี้ยงดูบุตร

ในการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามเป็นแนวตั้งกล่าวใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมงต่อแบบสอบถาม 1 ฉบับ ซึ่งใช้สัมภาษณ์ทั้งสามีและภรรยา และปรากฏว่า ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี จากผู้ให้สัมภาษณ์ในการตอบคำถาม

ปัญหาที่พบในการสัมภาษณ์

- ปัญหาที่เกิดจากตัวผู้ให้สัมภาษณ์ แม้ว่าการศึกษาจะใช้การสัมภาษณ์แบบเปิดโดยผู้สัมภาษณ์พยายามใช้คำพูดที่ให้ผู้ตอบเข้าใจง่าย แต่ผู้สัมภาษณ์บางรายก็ไม่ตอบไม่ออกความเห็นของตน เช่น ในเรื่องการศึกษาของบุตรเกี่ยวกับความคาดหวังของบิดามารดาที่มีต่อการศึกษามบุตร ในคำถามที่ว่า ถ้าเป็นไปได้แล้วท่านต้องการให้บุตรเรียนถึงชั้นไหน ซึ่งการที่ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายไม่ตอบก็อาจเนื่องจากไม่เคยหรือไม่เคยกล้าแสดงความคิดเห็นของตนออกมา ซึ่งทำให้ข้อมูลที่ได้อาจไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

- ปัญหาเนื่องจากการไม่พบผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองคน คือ ทั้งสามีและภรรยา ทำให้ข้อมูลที่ได้อาจไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร เนื่องจากในการสัมภาษณ์บางครั้งพบแต่สามีหรือพบแต่ภรรยา ซึ่งสามีหรือภรรยาอาจไม่รู้ประวัติในรายละเอียดของกันและกันมากนัก เช่น แต่งงานครั้งแรกเมื่ออายุเท่าใด ถ้าคนใดคนหนึ่งเคยแต่งงานมาก่อนแล้ว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ส่วนใหญ่จะพบทั้งสามีและภรรยาไม่พบสามีในขณะสัมภาษณ์เพียง 7 ครอบครัว

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วได้จัดแบ่งข้อมูลออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกัน และจัดทำตารางและหาค่าอัตราส่วนร้อยละของข้อมูลในแต่ละตาราง ตลอดจนหาค่าเฉลี่ยเพื่อนำมาใช้ในการแปลความหมายและอธิบายเรื่องต่าง ๆ ในแต่ละตาราง

ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย

1. ศึกษาแนวความคิดและผลงานวิจัยในเรื่องแหล่งเสื่อมโทรมต่าง ๆ
2. ศึกษาแบบสอบถามสภาพความเป็นอยู่และปัญหาความเดือดร้อนของครอบครัวที่ได้รับการสงเคราะห์ จำนวน 50 ครอบครัว ที่นำมาศึกษาซึ่งเป็นแบบฟอร์มที่กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน ทำให้ทราบพื้นฐานรายละเอียดประวัติชีวิตของครอบครัว และปัญหาความเดือดร้อน ความต้องการให้ทางราชการช่วยเหลือ ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้ผู้สัมภาษณ์ได้ศึกษาและทำความเข้าใจก่อนไปสัมภาษณ์
3. สร้างแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นแนวในการสัมภาษณ์
4. ทดสอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้น (Pre - test) โดยทำการทดสอบตัวอย่าง 10 % คือ 5 ครอบครัว จากจำนวนตัวอย่างที่จะทำการศึกษาทั้งหมด 50 ครอบครัว โดยนำแบบสอบถามที่ต้องการทดสอบไปใช้สัมภาษณ์ครอบครัวที่ได้รับการสงเคราะห์จากกรมประชาสงเคราะห์ ในแหล่งเสื่อมโทรมกินแดง และนำปัญหาหรือข้อบกพร่องที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาแก้ไขและปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
5. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัวและภรรยาและบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัว รวมทั้งสังเกตการณ์ไปพร้อม ๆ กันในขณะสัมภาษณ์ด้วย
6. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าออกมาเป็นร้อยละ